

múzeumőr

Cseri Miklós
Szilágyi Lenke felvétele

JANKÓ JUDIT

„A FALU A KIDOBÁS LÁZÁBAN ÉG,
MI PEDIG ELKEZDÜNK GYÚJTANI”

BESZÉLGETÉS A TÖBBSZÖRÖSEN JUBILÁLÓ CSERI MIKLÓSSAL

TCseri Miklós 60-50-30-23. Ez nem a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum főigazgatójának telefonszáma, hanem interjúnk apropója. Az intézmény vezetője idén 60 éves, az intézmény, amelyet 23 éve vezet és ahol 30 éve dolgozik alapításának 50. évfordulóját ünnepli. Minden adat azt igazolja, hogy éppen az aktuális pillanatban ültünk le beszélgetni.

MC: *A helyén van most? Pontosabban, ott, ahol lenni szeretett volna, azon a pályán, azon a poszton? Játsszuk el a Karinthy-novellát, a Találkozás egy fiatalemberrel címűt!*

TNagyon hamar rátaláltam az utamra. Már középiskolás koromban, Sárospatakon világhosszá vált, engem leginkább a történelem érdekel, azon belül is a kiemelkedő figurák élete, tetteik. Alma materem predesztinálta is ezt, bármerre mentünk a városban, mindenhol nagy emberek néztek vissza ránk a szobrokról, emléktáblákról. Kedvenc olvasmányaim közé tartoztak Montgomery és Zsukov marsall visszaemlékezései, eredetiben olvastam Churchill második világháborús emlékiratait, amiért irodalmi Nobel-díjat is kapott, és noha nem tartoztam a kitűnő tanulók közé, minden történelmi versenyt, műveltségi vetélkedőt megnyertem, legyen az a *Ki tud többet Kaffka Margitról?* vagy Reményi Hoffmann Ede hegedűvirtuózzal. Régész akartam lenni, de abban az évben, amikor érettségiztem, nem indult ez a szak, kihagytam egy évet, majd történelem–földrajz szakon elkezdtem Debrecenben az egyetemem, hogy aztán a lehető leggyorsabban leadjam a földrajzot. Nincs térlátásom, ami a csillagászathoz, a kőzettanhoz szükséges lett volna. A mai napig, ha valamit építünk, a kollégáim lemakettezik nekem, hogy lássam, mert nem tudom térben elképzelni. De válaszolok az eredeti kérdésre: ott vagyok, ahol akartam, a múzeum, a történelem, a régiség, a hagyományok területén.

MC: *Miskolcon kezdte a pályáját, mit hozott onnan magával?*

THiszek abban, hogy minden, ami történik, nem véletlen. Annak idején az én Miskolcra kerülésem menekítés volt. Eléggé keményen összerúgtam a patkót a néprajzi tanszék akkori vezetőjével, így nem engedélyezte, hogy bent maradjak

az egyetemen. Nem mentem el egy nyári gyűjtőtáborba, mert az előző hónapban nyertem meg az OTDK-pályázatot, és úgy gondoltam, ez felmentést ad. Majdnem kivágtak, de népköztársasági ösztöndíjas voltam, később vörösdiplomás, mégsem lehetett. Tanárom volt a miskolci múzeum akkori igazgatója, Szabadfalvi József, aki felvett a Herman Ottó Múzeum munkatársának, úgy, hogy még nem volt meg a diplomám. Az első két évben gyakorlatilag nem csináltam semmit, csak figyeltem. Az egyetemen megtanultam a feladatokat pontosan, magas színvonalon teljesíteni, de azokat nem én határoztam meg. A főnökeim adtak időt, hogy felfedezzem, mit akarok csinálni, ezzel telt az első két év. Olvastam, filmklubokba jártam, mert még a filmesztéta pálya is vonzott, és közben befejeztem a doktorimat, letudtam a katonaságot is. Jóska bácsi és kollégái pedagógiai érzékét dicséri, hogy a kezdeti időszakban hagytak tanulni, szocializálódni, figyelni. Aztán elkezdődött: a forrói Kakas csárdából csináltunk múzeumot, folytatódott a pácini kastéllyal, a tokaji múzeummal, a különböző tájházak körüli foglalatossággal, létrehoztam a Népi Építészeti Archívumot Miskolcon. Ám jött egy megbecsülés. Akkoriban szokásban volt, hogy az Akadémián zajló nyilvános kandidátusi vagy nagydoktori védésekre eljöhettünk. Emlékszem Kisbán Eszter (most professor emeritus a pécsi egyetem néprajzi tanszékén) védésére, amelynek a hangulata annyira elkapott, hogy elhatároztam, én is tudós leszek. Egy öreg, hétszemélyes Volgában mentünk hazafelé Miskolcra, éjszaka, mindenki aludt rajtunk kívül, mi pedig Jóska bácsival beszélgettünk. Lelkesen mondtam, én most nekiállok, és két év alatt megírom az én kandidátusimat, mire Jóska bácsi lehűtött, majd amikor X, Y és Z is túl lesz rajta, akik előtted állnak a sorban, akkor jöhetsz te is. Bennem ez eltört valamit Miskolccal kapcsolatban.

MC: *Hiszen ez nem Miskolc, hanem maga a szocializmus.*

- ¶ Én egy első generációs értelmiségi vagyok, akiben azért nagyon komoly felhajtóerők vannak. Két generációval ezelőtt falusi parasztemberek voltak a felmenőim, utána a munkások jöttek, én vagyok az első értelmiségi ebben a családban. Sárospatakra küldtek tanulni, ami egy versenystálló volt, ott ha az ember nem volt valamiben kiemelkedő, akkor nem is létezett. Ottani barátaimmal, osztálytársaimmal a mai napig összejárunk, két-három havonta együtt töltünk egy estét, és tudom, a velem végzettek között van, aki máig gyűlöli az iskolát, mert ott kapott egy életre szóló frusztrációt, én meg ott kaptam életre szóló impulzusokat.
- ¶ Miskolcon megtanultam a szakma alapjait, miként kell kiállítást rendezni, írni, gyűjteményezni, előadást tartani, célkitűzéseket tenni és a munkát fegyelemmel végigcsinálni. Fizetéskiegészítésként maszekoltunk, télesztörténeteket,

falutörténeteket írtunk. Az arányok érzékeltetéséhez: ezerkétszáz forint volt a havi fizetésem, a Borsodi Fonóban a cigányasszonyoknak tartott egyórás TIT-előadásért cserébe pedig háromszáz forintot adtak. A megélhetéshez ezeket is el kellett vállalni. Jól látszott, hol van a horizont, jött a téesz vezetője a felkéréssel, hogy írjuk meg kétszáz oldalon a történetüket, és ha a fölöttem, a sorban előttem állók nem vállalták, akkor eljutott hozzám a feladat. Repi ajándékként osztogatták ezeket a kétszáz-háromszáz példányban kiadott könyvecskéket, jó iparosmunkáról beszélünk, nem a helytörténet-kutatás gyöngyszemei, de azt mutatták, amiről a Volgában is szó volt: a sor létezik, és ebbe bele kell törődni. A hetvenes évek erőteljesen átalakulóban lévő társadalma sok régi feudális vonást őrzött még, autoritásokkal, ranglétrával, ebbe szocializálódtam magam is bele, de a természetemnél fogva szívesen lerövidítettem volna az utat. Ebben a hangulatban ért a hívás Szentendrére, nem gondolkoztam gyakorlatilag egy percet sem, evidens volt, eljövök Miskolcra. Szentendre ráadásul álmaim városa volt, 1978 nyarán egy hathetes gyakorlatot töltöttünk itt az akkori párommal, elvarázsolt minket. Munkahelyeket tekintve én is egy hűségese fajta vagyok, összesen két munkahelyem volt.

MC: *És az Emmi?*

¶ Az egy kitérő volt. Hívtak és menni kellett.

MC: *Miért?*

¶ Felelősséggel tartozom ezért a múzeumért. Ötven éve létezik, ebből harmincat itt dolgoztam, és huszonhárom évet én vezettem. Egy intézményt állandóan pozicionálni kell a fennmaradás érdekében, léte a hullámvasúthoz hasonlít, vannak kiemelkedő időszakai és mélypontjai. Miután 2010-ig végignyomtam egy erőltetett fejlesztési ütemet, azt éreztem, sok vagyok már a szakmának, úgyis most egy ideig a helyben járás következne. Ekkor hívott Balog Zoltán, akit komolyan tisztelek, hogy szüksége lenne a tudásomra és tapasztalataimra. Minden afelé mutatott, hogy akkor és ott a minisztériumban tudom a legjobban képviselni a Skanzen érdekeit. Az embereimnek öt pontban fogalmaztam meg, miért megyek el, s ebben benne voltak a fejlesztési terveink.

MC: *Sikeresek élik meg a minisztériumi kitérőt?*

¶ Most már igen.

MC: *Milyen tapasztalatokat szerzett?*

¶ Például hogy főigazgatóként nagyságrendekkel szabadabb vagyok az érdekvérvényesítés területén, mint helyettes államtitkárként, ami a politikai színtéren, a hierarchikus rendszerben erős végrehajtó szerep. Hamar kiderült, az én személyiségemnek jobban fekszik a múzeumi terep.

MC: *A vezetői poszt része a személyi kérdések kezelése. Hogyan ítéli meg ebből az aspektusból a tevékenységét?*

¶ Már az egyetemen ismert voltam arról, hogy nem félek a konfliktusoktól, volt olyan időszaka az életemnek, amikor magamtól mentem bele a csínekbe, ha kellett, ha nem. Ma már inkább elszámolok tízig, mielőtt lépek. Mert rájöttem, ha sebeket okozok, azokat vissza is kapom. Minden szituációt úgy kell lezárni, hogy emelt fővel lehessen belőle kijönni. De nem kerülöm meg a kérdést: biztosan sok ellenségem van, sokakat irritálok, az energiavámpírokra pedig allergiás vagyok. A minapi születésnap ünnepségem viszont azt is mutatta, hogy nem kevés az engem szeretők és tisztelők tábora sem. Ahhoz, hogy ezt a múzeumot egy kis falumúzeumból fel lehessen emelni az ország egyik legrangosabb múzeumává, időnként érdekeket, személyeket is át kellett lépni vagy sérteni. Szerintem egy intézmény ereje a társadalmasításban rejlik, ezért álltam a tájház ügye mellé, csaknem négyszáz tagú hálózatot alakítottam ki belőlük, a pénzosztás során pedig mindent elkövettem, hogy százmilliós nagyságrendben kapjanak pénzt. Mivel a szféránkra is jellemző, hogy sok az eszkimó és kevés a foka, így az általam megszerzett fejlesztési pénzek is számos érdeket sértettek. De azért kezelem ezeket a helyzeteket.

MC: *1967-ben milyen együttállások hozták létre a Skanzenet?*

¶ A Skanzen 1967-es alapítása európai viszonylatban relatíve egy kései ügy, a világelső 1891-es stockholmihoz képest mindenképp. Már nemcsak az első, hanem a második alapítási hullámon is túl vagyunk. A skanzeneket azért hozták létre, hogy egy modernizálódó, urbanizálódó világban megmaradjanak a „régik” kultúra elemei. Az emberek nosztalgiával és empátiával nézik a korábbi korszakok emlékeit, ha intellektuális vagy emocionális kötődésük van hozzá. A magyar néprajztudomány és a műemlékvédelem krémje majdnem egy évszázadon keresztül fenntartja a Skanzen szükségességének ügyét, de korábban sosem sikerül kiverekedniük, amikor mégis megvalósul, az a kádári konszolidáció közepe.

Cseri Miklós egy szászfai lakóház felmérésén, 1988
Fotó: Deim Péter, Szabadtéri Néprajzi Múzeum

Az Észak-magyarországi falu tájegység nemesradnóti lakóházának újraépítése a múzeumban.
Lukács Jolán, a lakóház egykori tulajdonosa Cseri Miklós főigazgatóval
Fotó: Gyurán Agnes, Szabadtéri Néprajzi Múzeum

Befejeződött a tévesztés, elindult a Fock Jenő- és Nyers Rezső-féle új mechanizmus, a sajátos magyar modell a kommunista gazdaságpolitika közepette. Enyhülés van. Brezsnyev átveszi Hruscsovtól a hatalmat, nincs háborús konfliktus, beindul a háztáji termelés. Elkezdődik a táncházmozgalom, tájházakat építenek, még élnek azok az emberek, akiktől van mit begyűjteni, és még él az a tág kör, köztük az oly sokat szidott Ortutay Gyula, néprajzos, műemlékvédelmis szakemberek, Mendele Feri, Hoffmann Tamás, Füzes Endre meg a többiek, akik a külső támogatást, a társadalmi bázist adják a Skanzen köré. A cél a vidéki kultúra megőrzése egy apró csavarral: a szocialista, internacionalista világban egy kis nemzeti. Egyszerre kegyelmi és katasztrofális állapotban vagyunk. Kegyelmi, mert lehet mit gyűjteni, és katasztrofális, mert akkor pusztul el a magyar vidéki rurális építészet színe java, a gazdasági fellendülés hatására kockaházak ezrei épülnek, a régi házakat lebontják. A falu a kidobás lázában ég, mi pedig elkezdünk gyűjteni.

MC: *Miként változott a Skanzen szemlélete az elmúlt évtizedekben, mit jelent a múzeum társadalmiasítása?*

¶ A európai skanzenek alapításakor abban hittek, hogyha a látogató belép egy régi házba, magyarázat és útmutató nélkül is mindent tudni fog, de a gyakorlatban az derült ki, ez nem működik, elengedhetetlen a néző emocionális bevonódása. Kedvenc történetem erről: kezdő muzeológusként kaptam a feladatot, hogy a Kisalföld tájegységben vezessek végig egy téveszcsoportot Ötvenyéből. Mesélek nekik, borzasztóan unják, mígnem egyszer csak megérkezünk egy udvarra, ahol elmondom, a disznóól Ötvenyéből való. Abban a percben felébrednek, izgatottan odarohannak, hiszen ez Mari nénié volt, és hosszasan mesélik személyes emlékeiket disznótorokról, moslékcipelésről. Fél óra alatt nagyobb hatást értem el, több információt adtam át nekik, mint előtte egész délután. Azóta is szeretek kijárni a látogatók közé, gyakran keveredek beszédbe is velük, a gömőri kisenemesi házban pedig meg szoktam kérdezni a látogatókat, tudják-e a dédnagyanyjuk lánykori nevét. A legtöbben már nem, és látogatóinknak már a dédszülei is az első világháború után születtek. Kiderült, közelebb kell jönni időben, és meg kell találni az új interpretációs módokat, amelyekkel lehet értelmezteni a bemutatott kiállításokat. A Skanzennek is megvannak a maga korszakai. Kezdetben erős anyag és technikahűség, egyfajta purista szemlélet uralkodott. Aztán jött a közművelődés fontossága, kézművesség, agyagozás, nemezelés, ezt követi a politika által megteremtett környezet, 1996 a millicentenárium, 2000 a millennium éve, minden faluban kopjafát állítunk és faluzászlót.

MC: *Miként alakult a látogatószám az elmúlt évtizedekben?*

¶ A rendszerváltás előtt, persze a kényszerlátogatásoknak is köszönhetően háromszázötven-háromszáznolcvanezer látogató jött évente. A rendszerváltáskor eltűnik a lengyel bányász-, a szovjet brigádkirándulás, visszaesik a látogatószám száznegyvenezerre. 1995–97-ben elkezdünk felfelé menni, elérjük a kétszáz-ezres látogatószámot, de a millenniumra telítődik, ahogy mondani szoktam, a „műparasztal” a társadalom, harmincezer fővel megint visszaesik a látogatószám, 2002 a mélypont. Két-három év múlva immár saját erőből újra felfelé megyünk, ez az az időszak, amikor a nyitott múzeumot hirdetjük meg. A program tőlem ered, sokat küzdöttem érte: nyissuk ki a múzeumot, jöjjön mindenki, legyen családi nap, céges rendezvények, fesztiválok. Két évig tartott, amíg átverekedtem, a pénz nem volt több, mondjuk így, unortodox megoldásokkal éltem. Meg kellett hoznom azt a döntést, hogy abban az évben nem adok ki könyvet, helyette WC-t, játszóteret, sörözőt, borozót csináltatok. Nem is tetszett a tudományos világnak, de megmondtam a munkatársaimnak, ti csak írjatok, kézirat nem marad kiadatlanul, ha valaki valamit megír, én megszerzem a kiadásához szükséges pluszpénzt, de a rovatokat átcsoportosítom.

¶ Láttam a jó külföldi példákat, és akkor jöttem rá, a fejlődési spirál mehet lefelé és fölfelé is. A lefelé menő ág úgy néz ki: nincs pénzem, nem csinállok semmit, nem fejleszték, kevesebb a látogatóm, megint nincs pénzem, még lejjebb megyek. A másik irány pedig: nincs pénzem, de mégiscsak elkezdek valamit csinálni, ennek hírverést adok, és jön a látogató. A mi esetünkben ez úgy nézett ki, hogy a múzeumi költségekhez képest nagymértékben költöttünk reklámra és marketingre, ehhez vettem el mindenhol a költségvetésből, és az összes magazinban, sajtótermékben felületet vásároltam. Azóta is legendásan jó a kapcsolatom a sajtóval, de meg is lett az eredménye, elkezdtek beszélni a Skanzenről, így már mehettem a kormányzathoz további pénzekért, és a spirál elindult felfelé. 1996-ban vettem át a múzeumot, négy év múlva gyakorlatilag teljesen kicserélődött menedzsementtel dolgoztam, nem ment másképp.

¶ Új szlogent találtunk ki, ez volt *A hagyománytisztelet a mi titkunk*, arra koncentráltunk, miért fontos az emberek életében a hagyománytisztelet, és ez vezetett el a mai társadalmisított vagy szolgáló múzeumhoz. A 21. század emberének már nem elég a romantika, a visszavetített idealisztikus állapot, olyat kell mutatni nekik, ami a mai életminőségük javítására fordítható. Nehéz volt átadni a munkatársaimnak ezt a fajta gondolkodást, ha a vendégek kérdeznek valamit, a válasz ne a régi egyiptomiakig nyúljon vissza, inkább a hasznosság oldaláról meséljenek, életszerű példákkal. Felmérésünk alapján a Skanzen látogatóinak

73,4 százaléka huszonöt és harmincöt közötti, magasan kvalifikált fiatal két-három kisgyermekkel.

MC: *Hat évig volt a nemzetközi szövetség elnöke. Miként választották önt, és a sokféle összegyűjtött tapasztalatból milyen külföldi példákat tartott követendőnek?*

¶ Pályám kezdetén egy erős generáció állt az európai skanzenek élén. 1991 szeptemberében, ösztöndíjasként dolgoztam Finnországban, és egy éjszaka komppal, papucsban, sortban átmentem Stockholmba a szövetség ülésére, ahol kiderült, a másnapi gálavacsorát abban az aranyteremben tartják, ahol a Nobel-díjkiosztó ünnepségeket is szokták rendezni. Az akkori vezetők, németek, angolok, svédek segítettek, összedobták a ruhatáramat, és utána bárhová mentem, mindig voltak patrónusaim a ruhatáram összeadói közül. Ismertek és figyeltek rám. A későbbiekben már tudatosan dolgoztam azon, ne tekintsenek támogatandó kelet-európainak, ha beültünk valahová, én is fizettem a magam körét, nem fogadtam el, hogy meghívjanak. Beletettem ezeket az investíciókat a kapcsolatépítésbe, hogy teljes értékű tag legyek a társaságukban. Végül befogadtak, elkezdték értékelni a szakmai teljesítményemet is, meghívtak sokfelé. Nyolcvan-száz skanzent láttam a világon, Ausztráliától, Koreán, Arhangelszen át Amerikáig. Mindenhol tanultam valamit, de a legnagyobb benyomásokat rám az arnhemi (Hollandia), az aarhusi múzeum (Dánia), a Bokrijk (Belgium) és a Beamish múzeum (Anglia) tette. A német múzeumok más szempontból voltak fontosak, sokszor azért, hogy úgy ne.

¶ 2000-ben nálunk tartottuk a nemzetközi szövetség huszadik, jubileumi konferenciáját, *Új évezred, új kihívások* címmel, és az itt megfogalmazottakat azóta úgy emlegetik, mint a szentendrei gondolat. Azt jártuk körül, mit lehet kezdeni egy 19. századi gondolattal a 21. században, egy kötet is megjelent az itt elhangzott előadásokból. Mi akkor már túl voltunk az első nagy fejlesztési hullámon, idejött a szakma, meglátták Szentendrét, és egyik percről a másikra bekerültünk az élvonalba. Ha most kell számba venni Európa öt legjobb skanzenjét, akkor Szentendre az egyik. Szétvált egy kicsit az európai paletta, az angolszászok, a skandinávok és Szentendre felvette a ritmust, a németek, Svájc, Ausztria, Csehország, Franciaország a középmezőnybe tartozik, és Kelet-Európa végtelemül lemaradt, mert ott még mindig a népi romantika álomvilágában élnek. Kijevben van egy óriási skanzen, gyönyörű, igaz, rossz állapotú faépületekkel, és a területen áll egy szocialista falujuk, amit a hatvanas-hetvenes években húztak fel. Zseniális és egyedülálló kordokumentum lehetne, de elzárva, elkerítve tartják, mert nem ukránnak, hanem szovjetnek, tehát nem szeretnivalónak tartják.

MC: *Összefügghet ez a társadalmi kibeszéletlenségekkel?*

¶ Persze. Még egy példa, az észtektől: a 2,2 milliós lakosság felét Sztálin kitelepítette vagy likvidálta, és oroszokat telepítettek be a helyükre. Az észti múzeumban egy házban rekonstruálták ezt a kitelepítési szituációt, mire az észtek tiltakozó petíciókat írtak, hogy ilyesmi nem kerülhet be, majd ismeretlenek felgyújtották. Mi itt, Szentendrén viszont felvállaljuk a társadalom kibeszéletlen traumáinak megjelenítését. Ezért lett a mádi zsidó ház, ezért az amerikai magyar ház, a német kitelepítési házunk, a *Búcsú a parasztságtól* kiállításunk, és az Erdély tájegység létrehozása is ezt szolgálja. A feldolgozatlan, a manipulált félinformációk ellen dolgozunk. Nemcsak a pántlikás ládák, a széki táncosok, a kalotaszegi szóttések miatt kell az Erdély kiállítási egységünk, hanem mert a társadalomnak a mai napig kibeszéletlen traumája Trianon, és alig tudunk valamit a diaszpóráinkról. A társadalmi múzeum izgat jelenleg, az újra kétszáz ezer fölé kúszó látogatószám szerint nem vagyok ezzel egyedül.

¶ Az épülő Erdély tájegység Köröstarján-házában meg szeretném majd mutatni az 1919-es román vérengzést, bár a kollégáim tartanak a diplomáciai bonyodalmaktól, de bízunk kell a románokban is, hogy képesek lesznek a társadalmi párbeszédre. Ha a németek fel tudták dolgozni a múltjukat, ha a *Hideg napok* belefért a magyar közbeszédbe, ennek is bele kell. Nem a nemzetek bűnösök, embertelen szituációk és egyéni bűnök vannak, amikről beszélni kell.

MC: *A közelmúltban még egy újdonság elindult, május 1-jén debütált az élő interpretációs programjuk.*

¶ A skanzenek működésének legnagyobb hendikepje, hogy hiányzik belőlük az ember. Nyugat-Európában az élő interpretáció az utóbbi öt évben rohamosan elterjedt, most minden a story tellingről és a living historyről szól. A kiállításban, épületben, enteriőrben, berendezésben megjelenő tudásanyag mögé kell tennünk az élményt, mi is beláttuk, enélkül nem megy. 2016. október 23-án pályázati pénzből már kipróbáltuk a Kisalföld tájegységben, hogy színinövendékek segítségével eljátszottuk a térség ötvenhatos történéseit, a mosonmagyaróvári sortüzet, a párttitkár elkergetését. Óriási sikere volt, ez adta a döntő lökést, hogy május 1-jétől elkezdjük rendszeres programként. A felföldi mezővárosban játszunk el egy szituációt, miszerint az egyik polgárházba beköltözik egy színésznő, aki a truppal érkezett, és a szomszédos házban működő kádár segédje szerelmes lesz belé. A másik házból valaki Sátoraljaújhelyre készülődik papneveldébe, a harmadikban a csizmadia dolgozik. A Katona József Színház

dramaturgjai készítették a harminc–negyven perces történet forgatókönyvét, és félprofi-profi színészek jelenítik meg a szituációkat és karaktereket.

MC: *Említette az Erdély tájegységet, mennyi idő kellett hozzá, hogy az örökös tervezésből megvalósítás legyen?*

¶ 1999-ben tartottuk az első konferenciát róla Tusnádon, és rengeteget dolgoztunk rajta a munkatársaimmal. Az erdélyi népművészetnek és építészetnek itt a helye a Skanzenben, de nem szabad elmenni az édes Erdély romantikus pátosza felé. A valóságot kell megmutatni, és a változásokról kell beszélni, amikor egy faluban a hétfalusi csángóknál már olyan kevés a magyar, hogy a harangozójuk is román. Szándékoltnan nem abba az irányba indultunk, hogy Toroczkay- vagy Kós Károly-féle csodaházakat építsünk itt fel, az 1920 utáni korszak feldolgozását vállaltuk, középpontban azzal a fő kérdéssel, mi történt a határon túlra került magyar népességgel. A megtartó helyszínekre fókuszálunk, mint a vasárnapi iskola, a legényegyletek, az egyház stb. És vizsgáljuk azt a kérdést, mi miatt mennek el, miért asszimilálódnak, mi az oka, hogy már csak 1,2 milliónyian vannak magyarok Erdélyben. Egy évszázad alatt megféleződtek.

¶ Dühös vagyok, amikor erdélyi barátaim azt mondják, nem adják a gyereket román iskolába, mert akkor nem tanulja meg a románt, nem érettségizik le, nem veszik fel román egyetemre, aki átjön Magyarországra tanulni, már nem megy vissza, vagy nem végez egyetemet, és nem lesz ott magyar értelmiség. Jó ez? Ezeket a kérdéseket akarjuk feltenni. 2020 decemberében fejeződik be az építkezés, 2021 nyarán nyitunk.

MC: *Ez lesz a főműve?*

¶ Mi az életmű? Sose gondolok erre így, de azért ennek a programnak a megvalósulása betetőződése lesz a pályámnak. Szerencsés vagyok, mert mindig azt éltem meg, hogy a Skanzent egyre magasabb lépcsőfokra tesszük. Ha a Liget-projekt és az országos múzeumok nagyrekonstrukciója sikerül, 2018–20 táján, ahhoz fel kell zárkózni. Nem szabad lemaradni. Aki lemarad, az kimarad.

MC: *Ha visszatekint a pályájára, talál olyan fordulatot, amit ma másképp lépne meg, vagy minden úgy jó, ahogy van?*

¶ Semmire sem mondanám, hogy megbántam. Amikor átvettem a Skanzent, két irányzat csapott össze, az akkori ellenfelem, aki az alapítók közé tartozott

egyébként, azt mondta, tetszik, nem tetszik, be kell vallani, hogy a szentendrei Skanzen létrehozása nagyon ambiciózus, de fenntarthatatlan koncepció volt, hagyjuk így a három tájegységet, elégedjünk meg egy kicsi, átlátható, maximum 120-150 épületet magába foglaló múzeummal.

¶Ezzel szemben én azon az állásponton voltam, hogy ennyire gazdag és részletezett skanzen, ami ilyen átfogó képet tud adni, nincs másutt, megéri fejleszteni, csináljuk. Ezzel a koncepcióval nyertem, de az első tíz évben csupán a húsz évvel azelőtt kialakított terveket valósítottam meg, koncepcionális szinten nem sok innovációt hajtottam végre. Talán ezen változtatnék, hamarabb kezdeném a magam újításait, de ez így történelmietlen, abban a szituációban nem tehettem mást. 1995-ben egy megkeseredett, lehetőségeiben már nem nagyon bízó csapatot vettem át, mind azt gondolták, az ő életükben már nem épül meg a tájegységük. Emlékszem olyan összmunkatársi értekezletre, amikor felvázoltam, mit fogunk felépíteni, és az első sorban ülők kinevettek, majd az első ciklus végén erős támogatottsággal választottak újra, mert elkezdtek hinni az általam vázolt jövőképben. Ha akkor drasztikusan váltok, lehet, hogy belebuktam volna, de a mostani eszemmel azt is gondolom, gyorsabban és bátrabban is belevághattam volna.

CSERI MIKLÓS Miskolcon született, 1957-ben. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem történelem–néprajz szakán végzett 1984-ben. 1981 és 1987 között a miskolci Herman Ottó Múzeum néprajzos muzeológusa. 1987 és 2014 között a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum munkatársa, 1994-től főigazgatója. Egy rövid Emmi-államtitkársági kitérő után 2016-tól ismét a Skanzen főigazgatója. Az ICOM magyarországi elnöke 2002 és 2008, valamint 2012 és 2015 között. 1998-tól 2002-ig a Pulszky Társaság alelnöke. Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságának tagja. Számos díjban és kitüntetésben részesült, megkapta a Belga Királyi Lovagrend tisztikeresztjét, a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjét, Szentendre Város Díszpolgárra. Publikációi sorában két önálló kötet, csaknem ötven cikk és tanulmány, majd hatvan tudományos népszerűsítő írás, valamint ötvenhez közelítő számú tanulmánykötet és évkönyv szerkesztése fűződik a nevéhez.

Jövő
Újratöltve

INDULJON ÉLETED NAGY TÖRTÉNETE!

MOL TEHETSÉGTÁMOGATÓ PROGRAM

Támogatottaink sorra bizonyítanak a **művészet és a tudomány** területein.

Ragadd meg a lehetőséget, pályázz Te is!

A MOL Tehetségtámogató Program **művészet-tudomány** kategóriája

2017-ben is várja a **10-18 év közötti tehetségek** jelentkezését.

A pályázatok postára adási határideje: **2017. szeptember 30.**

www.ujeuropaalapitvany.hu; www.mol.hu

Bíró Friderika
Szilágyi Lenke felvétele